

О. С. Левицька

Українська академія друкарства

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІ ЧАСОПИСИ В СУЧАСНОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ДИСКУРСІ

Розглядаються літературно-художні часописи, що функціонують в інформаційному просторі сучасної України з початку 1990-х рр., та їх місце в літературному процесі. Здійснюється огляд провідних літературних журналів, часописів, газет та інтернет-видань.

Журнал, часопис, літературний процес, літературна критика, дискурс

Літературно-художня періодика є невід'ємною частиною літературного дискурсу, особливо важливою вона є для сучасного літературного процесу, адже формує не лише саме явище сучасної літератури, а також критичний дискурс про неї. Літературні часописи репрезентують основні складові частини літературного процесу та віддзеркалюють загальні тенденції розвитку сучасної літератури; їм належить важлива комунікативна роль між явищами літературного життя та їх реценцією.

Сучасну літературно-художню періодика становлять друковані та електронні журнали, часописи та газети, які містять художні твори різних жанрів, розділи літературної критики, есеїстику, публіцистичні матеріали тощо, пов'язані з культурно-мистецькою тематикою, а також видання, що, окрім літературного, мають культурологічне, мистецьке чи громадсько-політичне спрямування.

У сучасному літературному процесі кожен із часописів має певну роль і місце, представляє або одну зі сторін літературного життя, репрезентуючи

«постмодерну» чи «молоду» українську літературу, або є органом певного літературного об'єднання, або претендує на незалежне об'єктивне представлення усієї української літератури, мистецтва та інших явищ суспільного життя. Літературні часописи здебільшого характеризуються не лише презентацією літературних новинок, а й глибоким критичним аналізом подій літературного життя. Більшість літературних часописів уже зайняли свою нішу в літературному просторі України (окремі навіть за її межами), мають уже сформовані принципи та критерії добору текстів, свою автуру і читача.

Рівень функціонування в суспільстві літературно-художньої періодики — один з об'єктивних критеріїв, який віддзеркалює стан літературного процесу на певному етапі, а також одне із джерел вивчення історії літератури та літературної критики в майбутньому. Широкий асортимент літературної періодики свідчить про активний органічний розвиток літературного процесу в країні, про його життєвість та потенційні можливості. Щоправда, літературні журнали сьогодні набули статусу видань для обмеженого кола читачів, якими часто є самі літератори, ті, хто публікується, і ті, хто відстежує публікації.

Нечисленні літературно-художні часописи, журнали та газети з низькими накладками і практично відсутньою рекламою, низькою передплатною активністю та вузькою мережею продажу, поодинокі електронні видання поки засвідчують невисоку активність залучення масового читача до сучасного літературного дискурсу.

Роль літературних часописів у літературному процесі незаперечна. Для літератури немає принципово важливого значення тривалість видання того чи іншого журналу, його територіальна належність, інші чинники. Загалом історичні дослідження періодики доводять, що для часописів такого типу властиве нетривале життя; вони часто репрезентують одну зі сторін літературного процесу, тому час їх існування, який обмежується одним чи кількома роками, а інколи і кількома випусками є виправданим, — головне, що видання здійснило свою місію в літературному процесі. Зокрема, часописи 1920–1930-х рр.: «Вікна», «Нові шляхи», «Поступ», «Назустріч», «Напередодні», «Дажбог», «Наш світ», «Наша хата», «Обрії», які проіснували доволі недовгий час, відомі своїми новаціями в літературному процесі. Для прикладу, львівський часопис «Світ» (1906) — друкований орган модерністського угруповання «Молода Муза» — проіснував трохи більше року, і лише півроку декларував позиції модерністського мистецтва, проте його роль у розвитку української модерністської літератури доволі вагома, як засвідчує уже понад столітня історія.

Сучасна ситуація на ринку літературної періодики потребує порівняння радше із часописами 1920–1930-х рр., аніж літературною періодикою підрадянської України, хоча сьогодні налічується понад два десятки літературних часописів в Україні, тоді як кількість періодичних видань літературного та культурологічного характеру, які виходили впродовж 1920–1930-х рр. лише у Львові, налічувала понад 20 одиниць.

Сучасний ринок літературної періодики нестабільний, його основу формують добре відомі авторитетні видання, що існують уже тривалий час, і поживляють нові видання, які майже щороку з'являються на книжковому ринку чи у віртуальному інформаційному просторі.

Найстабільніший сегмент ринку літературної періодики впродовж тривалого часу становлять журнали, що виходять під егідою Спілки письменників України. Саме завдяки функціонуванню цього органу та державній підтримці, вони визначаються як відносно чисельністю, так і тривалістю існування (окремі з них існують ще з 1920–1930-х рр.). Як періодичний орган СПУ, літературні журнали мають свою визначену роль у літературному процесі, характеризуються певною обмеженістю, навіть «герметичністю», у представленні письменницького кола сучасної та класичної літератури з одного боку, а з іншого — така ж обмеженість є в колі читачів цієї періодики.

Серед спілчанських часописів, заснованих ще в першій половині ХХ ст., варто згадати журнали «Дніпро», «Вітчизна» та «Дзвін». За час свого розвитку ці видання дотримувалися визначених концепцій як щодо змісту, так і формально. У незалежній Україні вони мало в чому змінили свою концепцію, мало пристосувалися до ринкових умов, тому їх суспільний статус і популярність у сучасних умовах поступово втрачається, як і вагомість у літературно-критичному дискурсі.

Більшість дослідників літературної періодики з-поміж цих видань виокремлюють харківський часопис «Березіль», який також є органом НСПУ (спільно зі Спілкою художників України). По-перше, цей часопис сьогодні, як і півстоліття тому, презентує літературне обличчя східного регіону — Харкова та загалом Слобожанщини, по-друге, — це єдиний україномовний літературний часопис цього регіону, по-третє, він один із небагатьох поряд із традиційною літературою, презентує культові явища молодшої літератури, створюючи так звану літературну еkleктику. «Березіль» сьогодні сформований «характером часу і характером регіону», — стверджує його головний редактор В. Науменко, проте водночас на святкуванні 50-річного ювілею «Березоля» він проголосив однією із концептуальних засад видання — створення журналу «європейського зразка».

Одноосібно в цьому сегменті ринку стоїть щомісячний «часопис незалежної української думки» — «Сучасність». Видання засноване ще 1961 р. в Німеччині, згодом видавався в США; в Україні видається з 1992 року. Унікальність «Сучасності» — в можливостях презентації української літератури за кордоном і навпаки, висвітлення літературних та культурологічних явищ української діаспори на сторінках українського видання. За тривалу історію розвитку часопис зайняв належне місце в літературному дискурсі України і діаспори, особливо у 1980-х і 1990-х рр., коли презентував не лише твори молодшої літератури, явища «вісімдесятництва» і літературу «дев'ядесятників», а й був простором для проведення численних дискусій

авторів різних літературних напрямів, критиків України і закордону. У 2008 р., після нетривалої перерви, журнал відновив свою діяльність в оновленому форматі. Сьогодні видання набуло ознак журналу нового покоління, проте зберегло власний стиль і високий рівень. Оновлена «Сучасність», хоча і претендувала на розширення читацького кола і ширшу мережу розповсюдження, залишилася часописом для філологів-інтелектуалів, сформованих на якісній науково-критичній літературі.

Серед літературних часописів лише один присвячений світовій літературі — журнал «Всесвіт». Журнал має тривалу історію у висвітленні питань іноземної літератури, а також культури, мистецтва і суспільно-політичних подій закордону; від часу свого заснування (1925 р.) він був єдиним виданням, у якому публікувалися переклади творів іноземних письменників українською мовою, більшість із них публікувалися вперше саме у «Всесвіті». Бібліографія журналу засвідчує значні досягнення у висвітленні світового літературного процесу: переклади творів письменників — із понад 100 країн і майже зі 100 мов, тисячі поетичних добірок, прозових та драматургічних творів. Завдяки співпраці з кращими перекладачами видання досі залишається осередком перекладацької школи України. Проте сьогодні цей щомісячник СПУ виходить лише шість разів на рік, має в десятки менші тиражі, ніж у період свого найкращого розвитку, виживає лише завдяки передплатникам, яких щороку меншає і нечисленним продажам у мережі книгорозповсюдження. «Всесвіт» ніколи не був комерційним продуктом, може тому йому непросто вижити в сучасних умовах, але це, мабуть, єдиний часопис, якому не загрожує конкуренція.

Нове покоління літературних часописів з'явилося в 1990-х рр., разом із новими тенденціями в літературному процесі. Тоді в українському суспільстві були ще доволі стійкі традиції читання літературної періодики і, водночас, ненаситне прагнення нової української літератури і нової критичної оцінки. Це покоління часописів відповідало духові часу, тогочасним тенденціям у літературі і знаменувало собою доволі яскраву сторінку літературної періодики України. Р. Семків назвав нове покоління часописів «неомодерністськими журналами» [6, с. 5].

Нова генерація журналів вражала не лише новаторськими текстами, новими іменами в літературі, а й ідеями та концепціями часописів. Видання, як правило, представляли певні літературні кола і не претендували завоювати увесь вітчизняний ринок, проте окремим із них вдалося стати виданнями національного значення.

Хронологічно одним із перших серед новостворених часописів літературного спрямування був незалежний культурологічний часопис «І», заснований у Львові 1988 р. За час свого видавничого життя часопис трохи змінив концепцію, збільшив наклад, завоювавши свого читача не лише у Львові, а й по всій Україні. «І» — один з найкреативніших часописів у багатьох аспектах змісту і формату видання. Сьогодні його зміст переважно

культурологічного характеру, проте його літературна частина заслуговує на особливу увагу серед поціновувачів мистецтва слова.

Вагоме місце в літературному процесі 1990-х рр. займав літературно-мистецький журнал «Світо-вид». Часопис виходив під егідою Київської організації СПУ, Співки театральних діячів України та Нью-Йоркської групи і прагнув продовжити традицію «Дажбога», одного зі знакових видань 1930-х р., який редагував Б. І. Антонич та літературно-видавничу діяльність «Нью-Йоркської групи» 1950-х років. Часопис, на жаль, припинив існування 1999 р. через брак коштів, проте залишився одним із найпомітніших явищ літературно-видавничого процесу останнього десятиліття ХХ століття.

Літературні часописи нерідко ставали наслідком діяльності певних літературних шкіл чи угруповань. Зокрема, часопис текстів і візій «Четвер» виник як одне з явищ «станіславського феномену». Часопис став знаковим в історії розвитку сучасної літератури завдяки кільком чинникам, зокрема, декларацією маніфесту постмодернізму, оприлюдненою в другому випуску і відкриттям нових явищ у літературі кінця ХХ ст., оприлюднення постмодерного літературного дискурсу й оновленню концепції журналотворення. «Четвер» став одним із часописів нового формату: він не став періодичним виданням (його випуски не прив'язані до календарного року), а зміст та тематика визначаються заповненістю редакційного портфеля текстами, які відповідають концепції видання, тобто номер формується так, щоб цілісність матеріалів фіксувала певну тенденцію в сучасному українському літературному процесі.

Іще одним із культових часописів 1990-х рр. був літературно-мистецький журнал «Авжеж!». У складний літературний процес 90-х рр. журнал увійшов з пропозицією не надавати переваги жодному з дискурсів тогочасної української літератури: видання публікувало тексти представників традиційного, неомодерністського та постмодерного дискурсу, проте охочими до публікування і читання часопису були передусім молоді представники, опозиційні до офіційних літературних видань. Журнал заповнив літературний вакуум Житомирщини і був не лише авансеною для молодих літераторів, а також повертав із небуття твори «розстріляного відродження», письменників діаспори. На думку В. Єшкілева, часописи «Авжеж!», «І» та «Четвер» знаменували появу «нового журнального мислення» в Україні [3].

Варто хоча б оглядово згадати й менш знакові часописи тих років, проте їх вплив на розвиток літератури і літературної періодики був не менш вагомим.

У 1991–1997 рр. Івано-Франківська організація СПУ видавала всеукраїнський літературно-художній і громадсько-політичний журнал «Перевал», який увійшов в історію літератури, на думку В. Єшкілева, кількома знаковими випусками, зокрема укладені Ю. Андруховичем та І. Андрусюком, із публікаціями творів В. Неборака, Іздрика, Л. Таран, Н. Сняданко, М. Савки. Випуски «Перевалу» знаменували новий напрям розвитку української літератури і презентували творчість «дев'ядесятників».

Цікавим явищем літературного процесу дев'яностих був журнальний проект Школи Вільних Мистецтв «Країна мрій», який характеризувався представленням експериментальної літератури молодих і маловідомих авторів Східної України. У дусі настроїв кінця 90-х рр. був харківський незалежний часопис «Гігієна» («здоровопрпис»), співзасновниками якого були визнані сьогодні літератори — С. Жадан та І. Бондар-Терещенко. Новаторський жанр візіопоезії презентував літературно-мистецький часопис «Зрима рима». Літературний простір Закарпаття заповнив на деякий час науково-мистецький часопис «Екзиль» (головний редактор І. Ребрик), який присвячений був передусім сучасній літературі. Донецьк на межі століть презентував власний незалежний літературно-мистецький альманах «Кальміус», який згуртував довкола себе різнопланову і креативну літературну групу.

Із заснованих у ті роки часописів сьогодні функціонують одиниці — в умовах ринкових відносин і стрімкого розвитку літературного процесу припинили свою діяльність навіть найавторитетніші з них.

Серед видань, які завоювали постійних читачів і поціновувачів сучасної літератури — криворізький літературно-культурологічний журнал «Кур'єр Кривбасу», що виходить з 1994 року під керівництвом Г. Гусейнова. Видання вирізняється доволі широким спектром висвітлення сучасного літературного процесу, а тому матеріали, що публікуються в часописі мають своїх читачів серед найрізноманітніших категорій споживачів. З-поміж інших літературно-культурологічних видань «Кур'єр Кривбасу» називають винятково «літературним», а його роль чи не найвагомішою в літературному процесі межі століть.

Як відомо, літературний процес становлять кілька складових частин: окрім власне художньої літератури, це ще й літературна критика. З часу виникнення літературної критики і до сьогодні її розвиток безпосередньо пов'язаний із літературною періодикою, яка за словами О. Соловєя є її «життєвим простором» [7]. Сьогодні літературні часописи, на які покладено роль не лише презентантів явищ художньої літератури, а й глибокий критичний аналіз літературного життя, реалізують свою роль неповноцінно. Явище літературної критики в сучасному літературному дискурсі спричиняє неоднозначні характеристики: звинувачення в нефаховості, тенденційності та ринковій заангажованості, критиканстві, аж до заперечення її як такої. Саме на періодичні видання покладено основні сподівання на розвиток літературної критики, її нове народження, вироблення в суспільстві певних критеріїв аналізу літературних явищ, професійної критики, на яку можна опиратися і фахівцям, і масовому читачеві. Саме явище професійної критики на шпальтах літературної періодики потенційно визначає розвиток літературного процесу, формує уявлення про нові явища літератури, дає шанс на об'єктивне висвітлення літературного процесу. Літературні часописи, як ніщо інше, можуть стати місцем для дискусій між істориками, теоретиками літератури та літературними критиками, культурологами, філософами тощо.

Очевидною є взаємопов'язаність та взаємозалежність рівня розвитку літературної критики та літературно-критичної періодики. Розділи «Літературна критика», «Критика», «Рецензії» тощо наявні у більшості літературних журналів, проте фактично в них переважають матеріали суспільно-політологічного, соціального, навіть релігійного характерів, а власне жанрово-тематична група літературної критики відсутня.

У цьому контексті не можна оминати увагою чи не єдиний спеціалізований критичний часопис «Критика». Видання позиціонує себе як «всеукраїнський часопис літературно-критичної думки» і видається з 1997 року. Це один із небагатьох часописів, які організовано за взірцем західних видань («New York Review of Books», «Times Literary Supplement», «Kultura» та ін.), і який належить до міжнародного проекту «Eurozine», а тому його концепція кардинально відрізняється від традиційних українських періодичних видань. Часопис об'єднав фахових літературознавців, істориків, культурологів, письменників, серед яких є відомі імена і молоді дослідники, він представляє думку не лише українських науковців і критиків, а й представників діаспори та світових літераторів. Варто лише назвати імена авторів статей: Микола Рябчук, Соломія Павличко, Вадим Скуратівський, Дмитро Затонський, Дмитро Наливайко, Мирослав Попович, Ярослав Грицак, Юрій Андрухович, Богуміла Бердиховська, Юрко Прохасько, Сергій Жадан, Богдана Матіяш, аби зрозуміти, що часопис пропонує інтелектуальну розмову про літературу. Попри звинувачення часопису в орієнтуванні на вузьке коло читачів, часопис усе ж один із найдоступніших серед таких видань, як за змістом матеріалів, так і за наявністю в книготорговій мережі, щоправда, досі не став запотребованим серед широкої читацької аудиторії філологів.

Нове тисячоліття знаменувало появу нових літературних часописів. Першою ластівкою і водночас відкриттям нового формату літературного часопису став центральноєвропейський часопис «Потяг'76», організований Ю. Андруховичем та О. Бойченком. Видання присвячене новій та найновішій літературі країн Центрально-Східної Європи. Концепція «Потягу'76» — літературні контакти, додання кордонів, прорив на захід і відкриття нового в літературному просторі. У 13 «рейсах» часопису представлено тексти як «культових» українських авторів, так і численні поетичні та прозові переклади творів чеських, польських, болгарських, румунських та інших країн авторів. Сьогодні друкований формат «Потягу'76» змінено на віртуальний і віднедавна він функціонує як Інтернет-часопис.

У лютому 2006 р. вийшов друком перший випуск нового літературно-критичного часопису «Київська Русь». Часопис, очолюваний Д. Стусом, сьогодні займає особливе місце в системі сучасної літературно-художньої періодики і може бути взірцем концепції сучасного літературно-критичного часопису з новаторським підходом до впорядкування літературного матеріалу та сучасної поліграфії. «Київська Русь» представляє високого рівня літературні твори та авторитетні літературно-критичні статті. Кожен випуск часопису

присвячений окремій темі чи проблемі («Революція», «Ілюзія», «Протяг», «Бабло» тощо); для кожного окремого випуску розробляється власна концепція, визначається індивідуальний стиль оформлення, формується індивідуальний авторський склад.

У 2007 р. у Львові з'явився літературно-мистецький журнал-книга «Provocatio: поезія, проза, есеї». Видання задекларувало «спробу реанімації мистецтва в україномовному просторі», прагне заповнити у цьому порожнечу, провокує «землетрус, викликаний свободою та сміливістю мислення», пропонує «вільний простір для творів талановитих людей, їхніх поглядів на літературу, мистецтво і загалом на світ. І хоча його творці голосно заявляли, що кожен номер зорієнтований не на миттєве короточасне існування, а на вагоме і непроминальне, ба навіть претендує на роль містка в нову епоху, світ побачив лише перший випуск — «Зародження», який усе ще чекає свого покупця на полицях книгарсень.

Новаторською також є концепція літературного часопису «Неопалима кушина». Автори видання прагнуть продовжити традиції давніх українських часописів: «Основи» П. Куліша, «Кіевской старини» тощо. Журнал заснував власну бібліотечку художньої літератури, в якій окремими книжками-метеликами здешевленого поліграфічного оформлення двічі на місяць виходять твори молодих українських авторів. Окрім представлення «різноманіття й творчої поліфонії сучасного українського літтворення», видання публікує історичні, етнографічні, літературні студії, архівні документи, щоденники та спогади, висвітлює темні плями української літератури.

Асортимент літературних часописів доповнюють жанрово-тематичні періодичні видання: 2006 р. відновив видання літературний журнал для дозвілля «Український детектив», який популяризує один із найпопулярніших жанрів сучасної масової літератури — детектив (часопис продовжив традиції шоквартального масового журналу кінця 1990-х «Детектив»); 2007 р. у ВД «Панорама» вийшов друком журнал «УФО» («Український фантастичний оглядач»), в якому публікується україномовна фантастика та критичний огляд літературної та кінофантастики.

Упродовж кількох останніх років, окрім друкованих часописів, додалися ще інтернет-видання.

Знаковим явищем літературно-критичного дискурсу є заснування у 2007 р. інтернет-видання «ЛітАкцент», яке очолює В. Панченко як головний редактор, а його функціонування забезпечує Науковий центр досліджень сучасної літератури НаУКМА. Видання позиціонує себе як «провідник у світі сучасного письменства» і вважається одним із найавторитетніших серед інформаційних літературно-критичних видань. Діяльність «ЛітАкценту» не обмежилася форматом вебсайту: 2008 р. у видавництві «Темпора» вийшов з друку перший випуск альманаху «ЛітАкцент. Сучасна література в колі твого читання», до якого увійшли матеріали кількох рубрик інтернет-видання.

Волинське екологічне об'єднання «Друїди» подало до уваги читачів інтелектуальний художній журнал (журнал анонімів, псевдонімів, ролей і масок) «Містеріум», головним редактором якого є М. Моклиця. Журнал декларує представлення сучасного постмодерного літературного простору, тому його основними категоріями виступають: гра, лабіринт, маски. Журнал став певною майстернею для студентської аудиторії Луцька і поки не охопив ширшої літературної та читацької аудиторії.

Наприкінці 2009 р. число інтернет-видань поповнив богемний вісник «Культрєванш», який є одним із книговидавничих втілень однойменного проекту Р. Скиби, і певною мірою продовжив щорічну літературно-мистецьку газету львівського «Лір-Арт-клубу» «Лір-Арт». Вісник охопив, передусім, літературу «двотисячників» — наймолодшого літературного покоління. Видашня цікаве не стільки літературною частиною, яка доволі незначна, а оглядом літературного процесу сучасності. Відзначилось видання і своєю концепцією, зокрема мовностилістичними особливостями статей. Така ознака властива багатьом молодим часописам, призначеним для молодіжної аудиторії, які функціонують в Інтернет-просторі.

У розмаїтті літературної періодики окремої уваги розмови потребують літературні газети. По-перше, їх функціонування на ринку періодичних видань є оперативніше, ніж журналів, вони містять лаконічнішу інформацію, реагують на усі знакові явища літературного процесу, по-друге, їх читацька адреса значно ширша, а наклади вищі.

Ринок газетних видань останніх десятиліть формують друковані та електронні видання, серед яких газета з тривалою історією існування «Літературна Україна», «Літературна газета», орган Асоціації українських письменників «Література плюс». Серед новостворених — «Українська літературна газета», заснована наприкінці 2009 р., яка висвітлюватиме не лише сучасний літературний процес України, а й тенденції світової літератури та книжковий ринок; власну літературну газету «Простори» заснував сайт «Простory».

Узагальнюючи огляд літературної періодики, варто зазначити, що більшість літературних періодичних видань адресовані широкому колу читачів, проте окремі з них мають свою читацьку аудиторію, обмежену віковим критерієм (переважно на молодіжну аудиторію орієнтовані «Четвер», «Provocatio», «Культрєванш» тощо). Територіально значна частина сучасних видань сконцентрована в Києві, а також Західній Україні (Івано-Франківськ, Львів, Луцьк), та на Сході (Донецьк, Харків, Кривий Ріг). Часописи та журнали часто позиціонують себе за територіальною ознакою: центральноєвропейський («Потяг'76»), всеукраїнський («Перевал», «Критика»), журнал письменників України «Донбас»; окремі презентують літературний процес східного регіону («Донбас»), а окремі — західних областей («Четвер») та Криму (російськомовний літературно-художній журнал Спілки письменників АРК «Чорне море»).

У сучасному літературному процесі кожен із часописів має певну функцію і роль у ньому, представляє одну зі сторін сучасного літературного життя, за визначенням В. Єшкілева, презентує певний літературний дискурс.

Більшість сучасних літературних часописів пропагують нову та найновішу літературу; це стосується, передусім, молодих часописів («Культреванш», «Потяг'76», «Четвер», «Київська Русь» тощо).

Сучасні літературно-художні часописи перебувають у тісному зв'язку з політологічним дискурсом сучасної України — пріоритетні тематичні напрямки можна відстежити за назвами випусків періодичних та продовжуваних видань: «Революція», («Київська Русь»), «Пастки свободи слова», «Україна – ЕС», «Україна як суб'єкт геополітичної гри», «Україна — рік після революції», «Революція. Еволюція. Стагнація» («І»).

Ще однією ознакою сучасних так званих «немодерністських» часописів є суб'єктивізм у відборі матеріалів до друку — визначальними є особисті літературні смаки головних редакторів (про це неодноразово говорив Ю. Іздрик; манжетка одного з випусків «Потягу'76» має гасло: «Якщо Ви довіряєте смаку Юрка Андруховича» тощо). Такий критерій властивий часописам «Четвер», «Кур'єр Кривбасу», «Київська Русь» та ще багатьом іншим. Це споріднює часописи з літературними антологіями, які стали альтернативним явищем до літературної періодики на сучасному етапі.

Ринкові умови, реалії літературного процесу та інші чинники призвели до того, що на книжковому ринку зуміла втриматися незначна кількість літературно-художніх журналів. Одні припинили своє існування, інші змінили формат, ще інші втратили наклад (яскравий приклад — журнал «Всесвіт», який із 70 тис. примірників у 1990-х рр. сьогодні обмежився 1,5–2 тисячами). Загалом наклад більшості літературних часописів сягає 1–2 тис. примірників, що вкрай мало для літературних видань; більшість із них не передплачують навіть бібліотеки.

Значно доповнюють ринок літературних часописів — альманахи. Ці видання також репрезентують сучасний літературний процес, є його невід'ємною частиною і часом користуються більшим попитом у поціновувачів сучасної літератури, аніж періодичні видання. Серед таких: «Молода нація», «Нова проза», «ЛітАкцент», літературний альманах Форуму видавців у Львові тощо.

Отже, сучасні літературні журнали відіграють важливу роль фіксації, систематизації та критичного аналізу знакових явищ сучасного літературного процесу, популяризації творчості молодих українських письменників, вони є важливою трибуною для розвитку фахової літературної критики. Проте актуальним залишається питання про створення в Україні концептуального літературного часопису, який охопив би усі знакові явища літературного процесу, став би основою літературного дискурсу, завоював би репутацію авторитетного видання серед широкої читацької аудиторії.

1. Баган О. Снокуси і пастики літературної критики [Електронний ресурс] / О. Баган // ЛітАкцент. — 2009. — Режим доступу : <http://litakcent.com/2009/06/15/spokusy-i-pastky-literaturnoji-krytyku.html>.
2. Забужко О. Не дві, а десять тисяч / О. Забужко // Київська Русь. — 2006. — № 4. — С. 13–14.
3. «Плерома» : часопис з проблем культурології, теорії мистецтва, філософії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/pleroma/gk-tya.htm>.
4. Руденко Л. Літературно-мистецький журнал «Четвер» як репрезентант українського постмодерного літературного дискурсу / Л. Руденко // Держава та регіони: серія : гуманітарні науки. — 2008. — № 4. — С. 100–103.
5. Сапко М. Маємо те, що маємо [Електронний ресурс] / М. Сапко // Друг читача. — Режим доступу : <http://vsiknygy.net.ua/overview/120/comment-page-1>.
6. Семків Р. Українська літературна періодика кінця дев'яностих («страх і трепет») / Р. Семків // Література плюс. — 1999. — Ч. 17–20. — С. 7–16.
7. Соловей О. Про стан сучасної української критики (Назустріч семінару «Ірпінь-2000») [Електронний ресурс] / О. Соловей // Кальміус : літературно-мистецький альманах. — 2000. — Ч. 1–2 (9–10). — Режим доступу : <http://kalmius.narod.ru/nomcr4/kryt/solo.htm>.

ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ЖУРНАЛЫ В СОВРЕМЕННОМ ЛИТЕРАТУРНОМ ДИСКУРСЕ

Рассмотрены литературно-художественные журналы, которые функционируют в информационном пространстве современной Украины с начала 1990-х гг., и их место, в литературном процессе. Сделан обзор ведущих литературных журналов, газет и интернет-изданий.

LITERATURE-ARTISTIC MAGAZINES IN MODERN LITERARY DISKOURSE

The article deals with the modern literary and art magazines and their place in the literary process. Also a detailed review of the leading literary magazines, newspapers and online publications, editions of Ukrainian mass media of the last twenty years was conducted.

Стаття надійшла 28.09.2010